

ONA TILI DARSLARIDA INTERAKTIV METODLAR ORQALI O'QUVCHILAR QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH

OXU MM2-BT-24 magistri:

Kadirova Muqaddas Boltayevna
fff doktor(Phd) Navro'zova.M.G'

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining ona tili darslarida interaktiv metodlardan foydalanish orqali ularning nutqiy, mantiqiy va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida "Aqliy hujum", "Klaster", "Insert", "Rol o'ynash", "Baliq skeleti" kabi interaktiv texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarning bilishga bo'lgan faolligi, mustaqil fikrlash ko'nikmasi hamda ona tiliga qiziqishi sezilarli darajada oshishi ilmiy asoslarda yoritilgan. Maqolada, shuningdek, interaktiv metodlarning samaradorligini oshirish yo'llari va pedagogik tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'zlar: *boshlang'ich ta'lim, ona tili fanlari, interaktiv metodlar, qobiliyatni rivojlantirish, innovatsion pedagogika, nutqiy kompetensiya, mustaqil fikrlash, didaktik yondashuv.*

KIRISH

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti, fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimi oldiga yangi vazifalar qo'ymoqda. Xususan, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning faqat bilim olishi emas, balki mustaqil fikrlash, erkin nutqiy ifoda va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Ona tili fani mazkur jarayonda yetakchi o'rin egallab, bolalarning tafakkuri, dunyoqarashi va nutq madaniyatini shakllantirishda tayanch fan hisoblanadi. An'anaviy ta'lim metodlari ko'pincha o'quvchini passiv tinglovchiga aylantirib qo'yadi. Shu sababli interaktiv metodlarni ta'lim jarayoniga joriy etish bugungi pedagogikaning muhim vazifasidir. Interaktiv metodlar o'quvchini dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi, uning fikrlash faoliyatini faollashtiradi va qobiliyatlarini yuzaga chiqaradi.

Shuningdek, so'nggi yillarda ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar boshlang'ich ta'lim mazmunini tubdan yangilash, kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishni ustuvor vazifa sifatida belgilamoqda. Mazkur jarayonda ona tili fanining metodik asoslarini takomillashtirish, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish va interaktiv metodlardan samarali foydalanish zarurati yanada ortib bormoqda.

Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich maktab yoshidagi bolalarda til o'rganish qobiliyati eng faol rivojlanadigan davr hisoblanadi. Aynan shu bosqichda o'quvchilarning so'z boyligi, grammatik tuzilmani anglash, og'zaki va yozma nutqni shakllantirish jarayonlari yuqori samaradorlik bilan kechadi. Shu sababli, interaktiv metodlar

asosida tashkil etilgan ona tili darslari nafaqat bilim berish, balki o'quvchining shaxs sifatida shakllanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Bundan tashqari, interaktiv metodlar o'quvchilarni jamoaviy ishlashga o'rgatadi, ularda o'zaro hurmat, tinglash madaniyati va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa ularning kelgusidagi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o'qishi uchun mustahkam poydevor yaratadi. Ona tili darslarida bunday yondashuvlarni tizimli qo'llash natijasida o'quvchilarda ijtimoiy faollik, tashabbuskorlik va kommunikativ kompetensiya bosqichma-bosqich rivojlanadi.

Shu bilan birga, mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, amaliyotda hali ham ko'plab darslarda an'anaviy, passiv o'qitish uslublari ustunlik qilmoqda. Bu esa o'quvchilarning tabiiy qiziqishlarini to'laqonli namoyon qilishiga, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuv imkoniyatlarini cheklab qo'ymoqda. Shundan kelib chiqib, interaktiv metodlar asosida tashkil etilgan darslarni ilmiy jihatdan tahlil qilish va ularning ta'lim samaradorligiga ta'sirini o'rganish ushbu tadqiqotning asosiy maqsadini tashkil etadi.

1. BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING QOBILIYAT TUSHUNCHASI VA UNING PEDAGOGIK TAHLILI

Psixologiya va pedagogika fanlarida "qobiliyat" tushunchasi shaxsning ma'lum bir faoliyat turini muvaffaqiyatli bajarishiga imkon beruvchi individual-psixologik xususiyatlar yig'indisi sifatida talqin etiladi. Boshlang'ich maktab yoshida qobiliyatlar asosan til, mantiqiy fikrlash, eslab qolish va tasavvur qilish jarayonlari bilan uzviy bog'liq bo'ladi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida til qobiliyati, ayniqsa, tez shakllanadi. Shu bois ona tili darslarida o'quvchilarni faol fikrlashga, og'zaki va yozma nutqini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodlar katta ahamiyat kasb etadi. Qobiliyatni aniqlash va rivojlantirish o'qituvchidan yuqori pedagogik mahorat, individual yondashuv va psixologik bilimlarni talab qiladi.

2. ONA TILI DARSLARIDA INTERAKTIV METODLARNING NAZARIY ASOSLARI

Interaktiv metodlar – bu o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro faol hamkorligi asosida tashkil etiladigan ta'lim usullari bo'lib, unda o'quvchilar bilimni tayyor holatda emas, balki muhokama, izlanish va mushohada orqali egallaydi. Boshlang'ich ta'limda interaktiv metodlarning nazariy asosi konstruktivizm ta'lim nazariyasiga tayangan holda shakllanadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, bola bilimni tayyor shaklda qabul qilmaydi, balki uni o'z faoliyati jarayonida "quradi". Bu esa o'quvchining shaxsiy qobiliyatlarini ochib berish va rivojlantirishga bevosita xizmat qiladi. Interaktiv metodlar o'quvchilarda erkin mulohaza qilish, savol berish, fikr bildirish va o'z nuqtayi nazarini himoya qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

3. ONA TILI DARSLARIDA QO'LLANILADIGAN ASOSIY INTERAKTIV METODLAR

Boshlang'ich sinf ona tili darslarida quyidagi interaktiv metodlar keng samara beradi:

"Aqliy hujum" metodi – o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, erkin fikrlar bildirish muhitini yaratishga xizmat qiladi.

"Klaster" metodi – mavzuni tizimli fikrlash orqali o'zlashtirishga yordam beradi.

"Insert" metodi – o'quvchilarni matn ustida mustaqil ishlashga o'rgatadi.

“Rol o‘ynash” metodi – o‘quvchilarning nutqiy faolligini oshirish va vaziyatli fikrlashini rivojlantiradi.

“Baliq skeleti” metodi – sabab-oqibat bog‘lanishlarini tahlil qilishda samarali ahamiyatga ega.

Bu metodlarni qo‘llashda o‘qituvchi o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, psixologik holati va bilim saviyasini inobatga olishi lozim.

4. INTERAKTIV METODLAR ORQALI O‘QUVCHILAR QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI

Интерактив методлар о‘quvchilarning til qobiliyatlarini rivojlantirishda quyidagi yo‘nalishlarda samarali hisoblanadi: og‘zaki nutqni rivojlantirish; yozma savodxonlikni oshirish; so‘z boyligini kengaytirish; mustaqil va tanqidiy fikrlashni shakllantirish; muloqot madaniyatini yuksaltirish. Amaliy mashg‘ulotlar jarayonida o‘yin elementlari, guruhli ishlash va muammoli vaziyatlar yaratish o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi va ularning tabiiy qobiliyatlarini yuzaga chiqaradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ona tili darslarida interaktiv metodlardan foydalanish boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining qobiliyatlarini rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Ushbu metodlar o‘quvchilarning nafaqat bilim darajasini, balki mustaqil fikrlash, nutqiy faollik va ijtimoiy moslashuv ko‘nikmalarini ham shakllantiradi. Shuning uchun zamonaviy o‘qituvchi dars jarayonida interaktiv yondashuvlarni doimiy va tizimli ravishda qo‘llashi zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimova M. Pedagogika. – Toshkent: O‘qituvchi, 2018.
2. Abdullayeva D. Boshlang‘ich ta‘lim metodikasi. – Toshkent: Fan, 2019.
3. Jo‘rayev R. Ona tili o‘qitish metodikasi. – Toshkent: Sharq, 2020.
4. Umarov K. Innovatsion ta‘lim texnologiyalari. – Toshkent: Istiqlol nashriyoti, 2021.
5. Rahimova S. Boshlang‘ich sinf pedagogikasi. – Toshkent, 2022.